

ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ ANABİLİM DALI'NDA YÜKSEK LİSANS YAPAN ÖĞRENCİLERİN, YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR (UYSAL)* Yrd. Doç. Dr. E. Sema BATU**

ÖZ

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü programlarından biri olan Özel Eğitim Anabilim Dalı bünyesindeki Zihin Engelliler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı düzenli olarak her öğretim yılında öğrenci kabul etmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde, özel eğitimle ilgili lisansüstü programların incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ayrıca, süreci tamamlayan öğrencilerin görüşlerinin bu programda ders veren ve danışmanlık yapan öğretim elemanları için bakış açısı kazandıracak nitelikte bir geri bildirim olduğu düşünülmüştür. Bu gereksinimden yola çıkılarak planlanan bu araştırmanın genel amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapan öğrencilerin, yüksek lisans eğitimleri süresince yaşadıkları sorunlarla ilgili görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranmıştır: (a) Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde en çok zorlandıkları dönemler hangileridir? (b) Katılımcıların yüksek lisans eğitiminin ders sürecine ilişkin görüşleri nelerdir? ve (c) Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde aldıkları danışmanlık hizmetleriyle ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan 16 katılımcıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri betimsel olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular alan yazında diğer alanlarda yüksek lisans süreciyle ilgili yapılmış araştırmalarla benzerlik göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim, özel eğitim, yarı-yapılandırılmış görüşme.

OPINIONS OF MASTERS STUDENTS OF SPECIAL EDUCATION MAJOR ABOUT THE MASTERS PROGRAM

ABSTRACT

One of the masters programs in Anadolu University Educational Sciences Institute is The Special Education Program. The Special Education masters program is being offered to students regularly every school year. Based on the literature review, no related studies was found regarding the evaluation of the masters program in special education. Besides, the opinions of the students who have completed the masters program in special education were supposed to provide an overview and feedback for the academic staff. Moving from this point, general purpose of the present study was, examining the opinions of masters students in special education major about their masters program between the school years 2000-2007. The research questions were as follows: (a) In which phases of the masters program the students had difficulties mostly?, (b) What were the opinions of the students about the courses phase?, and (c) What were the opinions of the students about the supervision services they got during their masters program? The study was conducted by semi-structured interviews with 16 volunteer participants who were the students of the masters program of special education between the school years 2000-2007. The data were analyzed descriptively, and the results of the study found to be similar with the related literature.

Keywords: Masters program, special education, semi-structured interviews.

* Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, e-posta: auysal@anadolu.edu.tr

** Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, e-posta: esbatu@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde bireylerin iş sahibi olabilmeleri için sadece üniversite mezunu olmaları çoğu alanda yeterli görülmemektedir. Pek çok alanda iş başvuruları değerlendirilirken, adayların lisansüstü eğitim almış olmaları önkoşul olarak sunulmaktadır. Lisansüstü eğitim; “üniversitelerde lisansüstü derecelere götüren, araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplum gereksinimlerini karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir etkinlik” olarak tanımlanmaktadır (Demirtaşlı, 2002, s. 62). Lisansüstü eğitimin hedeflenen amaçlara ulaşabilmesi ve işe daha donanımlı bireylerin yetiştirilerek yerleştirilmesi, lisansüstü programların olduğu kadar, akademik ve tez danışmanlarının ve alanla ilgili enstitülerin çalışmalarına da bağlıdır.

Enstitüler, üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisans üstü eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan yükseköğretim kurumlarıdır. Lisansüstü eğitim veren kurumlar 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun hükümlerini yerine getirerek hizmet vermektedirler. 6/11/1981 Tarih ve 17506 Sayıyla Resmi Gazetede yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir (<http://www.sgdb.gazi.edu.tr/docs/yuksekogretimkanunu.pdf>). Bu kanunun 65. Maddesinin hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği üniversitelere bağlı lisansüstü eğitim yapan enstitülerin örgün eğitim-öğretim ve sınavlarında uygulanacak esasları belirtmektedir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü de lisansüstü programlarını bu esaslar doğrultusunda yürütmektedir.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde bulunan lisansüstü programlardan biri olan Özel Eğitim Anabilim Dalı bünyesindeki Zihin Engelliler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı düzenli olarak her öğretim yılında açılmaktadır. Bu programa alandan ve alan dışından lisans derecesine sahip olup; ALES, lisans ders notu ortalaması ve yabancı dil puanı ortalamasına dayalı olarak belirlenen yüksek lisansa kabul şartlarını taşıyanlar başvurabilmektedirler. Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı, zihin engellilerin eğitimleri alanında; (a) bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak bilgiye erişme ve yorumlama, (b) uygulama ve (c) mesleki kariyerini lider olarak sürdürme yeterliklerinin kazandırılmasını amaçlamaktadır (www.anadolu.edu.tr). Program dahilinde, öğrenciler aynı alandan lisans derecesine sahiplerse sekiz ders olarak tez hazırlama aşamasına geçebilmektedirler. Eğer öğrenciler özel eğitim dışında bir alandan lisans derecesine sahiplerse, bir yıl sürecek olan bilimsel hazırlık süresince dört zorunlu dersi başarıyla tamamladıktan sonra lisansüstü programdan sekiz ders olarak tez hazırlama aşamasına geçmektedirler. Ders aşamasında zorunlu derslerin dışındaki derslerin seçilmesi sırasında öğrencilere akademik destek sağlanmakta, tez aşamasına geçen öğrenciler ise, tez danışmanlarının yardımıyla tezlerini tamamlamaktadırlar.

Diğer alanlarda lisansüstü eğitim veren kurumlar, amaçlarına yönelik ürün oluşturup oluşturmadıkları konusunda fikir edinebilmek ve gerektiğinde iyileştirici yönde sürece müdahale etmek için lisansüstü programlarını veya lisansüstü sürecini inceleyen çeşitli çalışmalara yer vermişlerdir. Belli bir amacı olan her süreç için değerlendirme, kaçınılmaz bir aşamadır. Özellikle eğitim süreçlerinde istendik değişikliğin sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekir. (Başaran,1996, s.186). 2000 yılından itibaren lisansüstü eğitim veren Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Programı için herhangi bir değerlendirme çalışması yapılmadığı belirlenmiştir. Ayrıca alanyazın incelendiğinde, özel eğitimle ilgili lisansüstü programlarının incelendiği bir başka araştırmaya da rastlanmamıştır. Bu çalışma özel eğitim alanında lisansüstü eğitimi sürecini ele alan ilk çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu çalışmada elde

edilecek bulgulara dayalı lisansüstü programın değerlendirilmesine yönelik daha detaylı çalışmaların yapılmasına temel oluşturması bağlamında da önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca üründen alınan geri bildirimlere dayalı olarak yapılan değerlendirmelerin Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Programında ders veren öğretim üyeleri ve bu alanda lisansüstü eğitim yapmayı düşünen öğrenci adaylarını da yönlendirebileceği düşünülebilir.

Gültekin ve Dal (2007 s.275) gerçekleştirdikleri çalışmada sınıf öğretmenliği doktora programı mezunu öğrencilerin programa ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 22 mezun öğrenciye açık uçlu anket uygulamışlardır. Çalışmanın katılımcıları, programın içeriğini belli bir öğretim alanında uzmanlaşmayı sağlayacak yeteri kadar ders içermemesi ve süreç değerlendirmesi yapılmaması gibi konularda eleştirmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar programda alan öğretimine yönelik dersler, araştırma teknikleri ve istatistik gibi derslerin yetersizliğini de vurgulamışlardır.

Güven, Kerem ve Ersoy (2007, s.308) ise çalışmalarında, lisansüstü eğitim sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Bu amaçla, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olan farklı Anabilim dallarının 212 lisansüstü öğretim öğrencisine anket uygulamışlardır. Anket, beşli likert tipi derecelendirme ölçeğine göre hazırlanmıştır. Anketten elde edilen bulgularda, programlarda yer alan derslerin içeriğinin amaca uygun olmasının, derslerin içeriğinin güncellenmiş olmasının, öğretim üyelerinin alan ile ilgili birikimlerinin yeterli olmasının, öğretim üyeleri ile öğrenciler arasında sağlıklı bir iletişimin olmasının ve öğretim üyelerinin akademik danışmanlık yapma düzeylerini "çok önemli" olarak derecelendirdikleri saptanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, lisansüstü programların amaçlarına ulaşabilmesi için hazırlanan ve uygulanan programların yanı sıra, danışmanlık ve ilgili enstitüyle işbirliğinin de başarıyla yürütülmesi gerekmektedir. Knox ve McGovern'a (1988, s.40) göre, danışmanın en önemli özellikleri, dürüstlük, yeterlik, bilgiyi paylaşmaya gönüllü olma, geri bildirim verebilme, öğrencinin gelişmesine izin verme, öğrenciyi ilgilendiren tüm konularda doğrudan ilişki kurma ve açık sözlü olmadır. Burgaz ve Şentürk (2007, s.133) bu özelliklere yönlendirici olma, izleyici ve denetleyici olma, ulaşılabilir olma, öğrencilerini geliştirici önerilerde bulunma, sorulara açık ve anlaşılır yanıtlar verebilmeyi de eklemiştir.

Alanyazın incelendiğinde, danışmanların rol ve sorumlulukları ile danışman-öğrenci sorunlarıyla ilgili çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin Myers ve Dyer (2003, s.63) 150 fakültede yürüttükleri çalışmada internet aracılığı ile bir anket uygulamışlar ve lisansüstü eğitimde danışmanların ve öğrencilerin rollerini ve bunlar arasındaki ilişkinin bileşenlerini araştırmışlardır. Yapılan çalışmanın sonucunda, katılımcıların çoğu, aldıkları danışmanlık hizmetinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Burgaz ve Şentürk (2007, s.133) yaptıkları çalışmada yüksek lisans tezi yürüten danışmanların iletişim davranışlarına ilişkin danışman ve danışan görüşlerini saptamayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar, bu amaca yönelik geliştirdikleri anket formunu 30 tez danışmanı ve 51 yüksek lisans tez öğrencisine uygulamışlardır. Çalışmanın sonuçları, danışmanların kendi iletişim davranışlarını danışanlarına göre daha olumlu algıladıklarını, lisansüstü öğrencilerin ise, danışmanlarda olması gereken bazı davranış özelliklerini kendi danışmanlarında gözlemediklerini ortaya koymuştur. Smith ve Allen (2006, s.141) ise, gerçekleştirdikleri çalışmada lisansüstü öğrencilerin akademik danışmanlığa bakış açılarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla alanyazına dayalı olarak belirledikleri 12 alanı kapsayan bir anket hazırlamışlar ve öğrencilerin memnuniyet derecelemelerine bakmışlardır. Anketler, belirlenen 12 noktanın danışmanlıkta önemli noktalar olduğunu, ayrıca, öğrenci değişkenlerinin (sosyo-kültürel faktör, ekonomik durum, yaş, cinsiyet, v.b.) öğrencilerin memnuniyetini etkilemediğini, ancak, danışmanlık algılarını etkilediğini ortaya koymuştur.

Ayas ve Kala (2007, s.53) gerçekleştirdikleri çalışmada danışman ile lisansüstü öğrencilerin ilişkisine karşılıklı beklentileri ve karşılaşılan problemleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada altı öğretim üyesi ve bu öğretim üyelerinin danışmanlığını yürüttükleri altı lisansüstü öğrenciyle ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, danışmanların bekledikleri akademik özelliklere sahip öğrencilerle karşılaşmadıkları, bu nedenle de araştırma konularını belirleme, araştırmanın yürütülmesi ve raporlaştırılmasında sorunlar yaşandığını belirttikleri ortaya konmuştur. Buna karşılık lisansüstü öğrencilerin ise, danışmanların kendilerine danışmanlık yapmak için yeteri kadar zamanlarının olmamasını en önemli sorun olarak dile getirdikleri belirtilmiştir.

Yapılan alan yazın taramasında karşılaşılan lisansüstü programlara ve danışmanlık hizmetlerine ilişkin sorunlardan bahsedilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda sorunların belirlenip giderilmesinin, yüksek nitelikli bilim insanı yetiştirmeye katkısı tartışmasız kabul edilmektedir. Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programında da zihin engellilerin eğitimleri alanında; bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak bilgiye erişme ve yorumlama, uygulama ve mesleki kariyerini lider olarak sürdürme yeterliklerinin kazandırılmasını amaçlamaktadır. Programın amaçlarının gerçekleştirilmesi için sürecin değerlendirilmesi ve varsa sorunların giderilmesi gerekmektedir. Ancak, alanla ilgili yüksek lisans sürecini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Süreci değerlendirmenin bir yolunu da bu süreci tamamlayanların görüşlerinin alınması olduğu fikrinden yola çıkılarak planlanan bu araştırmanın genel amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan öğrencilerin, yüksek lisans eğitimleri süresince yaşadıkları sorunlarla ilgili görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranmıştır: (a) Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde en çok zorlandıkları dönemler hangileridir? (b) Katılımcıların yüksek lisans eğitiminin ders sürecine ilişkin görüşleri nelerdir? ve (c) Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde aldıkları danışmanlık hizmetleriyle ilgili görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel olarak desenlenmiş betimsel bir çalışmadır. Araştırma verilerinin toplanması yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada katılımcıların, yönlendirme yapılmaksızın, var olan durumu detaylı olarak ortaya koyabilmeleri hedeflendiğinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, farklı bireylerden benzer konuda daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etmeyi sağlar. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde, görüşmeci soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girmek üzere ek soru sorabilir. Soruların yanıtlanması sırasında bir başka sorunun yanıtı tamamen alınmışsa, o soru tekrar sorulmayabilir ya da görüşme sırasında katılımcının anlattıklarına dayalı olarak ek sorular sorulabilir. Gerektiğinde, görüşmeci katılımcıya sorularla ilgili olarak ek açıklamalar yapabilir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacının tüm deneklerde benzer şekilde etkileşmesi bağlamında uygulama güvenilirliğinin sağlanması önemlidir. Araştırmacının yarı-yapılandırılmış görüşmelerde deneyimli olması nedeniyle uygulama güvenilirliği için görüşme klavuzu hazırlanmamış ancak, her görüşmede tüm deneklerden tüm sorulara ilişkin yanıt alınmasını takip etmek üzere soru listesi üzerine işaretleme yapılmıştır (Uysal, 1995, s.45-52; Yıldırım ve Şimşek, 2000, s. 122).

2.1. Katılımcılar

Araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamlayan 29 öğrenciden, araştırmaya

katılmaya gönüllü olan ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde bulunan adres ve telefonlarından kendilerine ulaşılabilen 16 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan mezunların 11'i bayan ve 5'i erkektir. Katılımcıların 12'si özel eğitim alanında lisans derecesine sahipken, dördünün diğer alanlarda lisans derecelerinin (örn., psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik, v.b.) bulunduğu görülmüştür.

Araştırmaya başlamadan önce Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan öğrencilerin listesi alınmış ve kendilerine telefonla ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan mezunlara araştırmanın amacı anlatılarak, böyle bir çalışmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve katılmak için gönüllü olan 16 mezunla görüşme tarihi, zaman ve yeriyle ilgili olarak randevulaşmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Kendilerinden randevu alınan katılımcılarla buluşulduğunda, araştırmanın amacı ve araştırma süreciyle ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca, görüşmelerin teybe kaydedileceği; ancak, teyp kayıtlarının araştırmacılar dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği ve kayıtların dökümlerinin okunmasına izin verilmeyeceği de ifade edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden mezunlarla sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme ile katılımcılar, araştırmanın yukarıda belirtilen koşullar altında gerçekleşeceğinden haberdar olduklarını ve bu koşulları kabul ettiklerini; araştırmacılar ise, katılımcılara verdikleri tüm sözleri yerine getireceklerini kabul etmişlerdir. Görüşmelerden bir kısmı araştırmacıların iş yerinde, bir kısmı da katılımcıların istediği diğer yerlerde (örn., katılımcıların evleri, büroları v.b.) birinci araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Görüşme soruları, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamlamış mezunların yüksek lisans eğitimleri sürecine ilişkin yaşantılarının belirlenmesi amacı göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Veri toplama aracının geçerliliğini sağlamak üzere adı geçen programda ders veren iki öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşüne başvurulmuş öğretim üyelerinin, daha önceden yarı-yapılandırılmış görüşmelere dayalı araştırma yapmış olması ve lisansüstü tez yürütmüş olması göz önünde bulundurulmuştur. Uzmanlar, görüşme sorularının sürece ilişkin tüm soruları sorgulayıp sorgulamadığını ve sorulmak istenenlerin anlaşılır biçimde sorulup sorulmadığını değerlendirmişlerdir. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda, bazı soruların yeri bazı soruların da soruluş biçimi değiştirilerek sorulara son şekli verilmiştir. Toplam 13 adet soru hazırlanmış ve tüm katılımcılara soruların tamamı sorulmuştur. Çalışmada kullanılan görüşme sorularından bazıları şöyle sıralanabilir:

1. Yüksek lisans eğitim döneminizi tamamlamak için; yüksek lisans eğitime başlama, yüksek lisans derslerini tamamlama ve tez çalışmasını tamamlama olmak üzere üç aşamadan geçmektesiniz. Bu üç aşamanın hangisinde diğerinden daha çok çaba göstermeniz gerektiğini düşünüyorsunuz?
2. Yüksek lisans eğitime başlayabilmek için neler yapmanız gerektiği?
3. Yüksek lisans eğitime başlama sürecinde sizi en fazla sıkıntıya sokan şey ne oldu?
4. Yüksek lisans eğitiminizi sürdürebilmek için yasal haklarınızı biliyor muydunuz? Yasal haklarınızı kullanmaya ilişkin neler yaşadınız?
5. Yüksek lisans eğitime başladığınız anda size yapılan danışmanlıkla ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?

Görüşmeler sırasında, katılımcıların anlattıklarına dayalı olarak gerektiğinde ek sorular da sorulmuş; katılımcıların anlamadıkları sorular olduğunda ise, yönlendirici olmayacak şekilde ek açıklamalar yapılmıştır.

Bu araştırmanın verileri, 17 Mayıs-25 Haziran 2008 tarihleri arasında toplanmıştır. Her bir görüşme 22-46 dakika arasında sürmüş ve tümünün ses kaydı alınmıştır. Tüm görüşmelerden 153 sayfalık veri elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın bulgusu haline dönüştürülmeden önce araştırmanın katılımcılarına birer kod (örn., DO2) verilmiştir.

2.3. Verilerin Dökümü ve Analizi

Araştırma verileri betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen verilerin, görüşme sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak sunulduğu bilinmektedir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.197). Bu çalışmada betimsel analizin başlangıcı olarak ses kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Bu dökümlerin doğruluğu tekrar kontrol edildikten sonra dökümler her iki araştırmacı tarafından da bağımsız olarak okunarak, görüşme kodlama anahtarı oluşturmak amacıyla her bir sorunun altında oluşabilecek maddeler ve kategorileri sıralanmıştır. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek oluşturdukları maddeleri her bir soru için incelemişler ve görüşme kodlama anahtarının son haline karar vermişlerdir. Bu aşamadan sonra araştırmacılar her bir katılımcının görüşmesini tekrar okuyarak görüşme kodlama anahtarına işaretlemelerini birbirlerinden bağımsız olarak yapmışlardır. Ardından araştırmacılar tekrar bir araya gelerek işaretlemelerin tutarlılığına bakmışlardır. Çalışmalar sonucunda değerlendiriciler arası güvenilirliğin ortalamasının %96 (%93,75 - %100) olduğu belirlenmiştir (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997, s. 50).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bulguları, araştırma sorularından yola çıkılarak üç bölümde ele alınacaktır.

3.1. Katılımcıların Yüksek Lisans Eğitimi Sürecinde En Çok Zorlandıkları Dönemler

Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde en çok zorlandıkları dönemlere ilişkin görüşleri dört soru ile belirlenmiştir. Aşağıda her bir soruya ilişkin bulguların yer aldığı tablolar ve katılımcıların görüşlerini aktaran açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.1. Yüksek lisans eğitim sürecinde geçtiğiniz üç aşamadan hangisinde diğerlerinden daha çok çaba göstermeniz gerektiği?"

Yanıtlar	f
Tez aşamasında	10
Ders aşamasında	7
Başlama aşamasında	5
Ayırt edemiyorum, tüm aşamalarda	4

Katılımcıların yarısı yüksek lisans sürecinde en fazla tez aşamasında, yarıya yakınının ise ders aşamasında zorlandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yüksek lisans sürecinin aşamalarında sorun yaşamadığını belirten hiçbir katılımcı bulunmazken, katılımcıların bir bölümü de Yüksek lisansın tüm aşamalarında zorlandığını, aşamalardan tek birini ayırt edemeyeceğini vurgulamışlardır. Katılımcılar tez aşamasında yaşadıkları güçlüğü gerekçe olarak en sık “sistematiik çalışma ve özgün üretim beklentisi”ni “Çünkü onu artık ortaya çıkarıcaksın ve herkes görücek. İşte bu ...nın yüksek lisans tezi diycek. Onun için hani daha da sorumluluk hissettirdiği açısından heralde daha çok çalışmalıyım daha doğru şeyler yazmalıyım daha güzel düzgün yapmalıyım”(D02) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir. Ders aşaması için de katılımcılardan biri “Hem uygulama hem o aldığım dersleri yürütmek gereklerini yerine getirmek hakkaten de çok zorlaşmıştı yani.”(D01) ifadesiyle “aynı zamanda başka işlerde çalıştıkları” için derslere ve ödevlere yeterli zaman ayıramamasını gerekçe olarak göstermiştir. İkinci sıklıkta da, “farklı alandan gelme” ve “derslerin gereklerini yerine getirebilecek altyapılarının olmaması”nı ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Bu düşüncesini bir katılımcı “benim mezun olduğum yıllarda zannediyorum öğrenciler kütüphane araştırması, makale incelemek vb. konularda yeterince hazırlanmadıkları için ben yüksek lisansın ders aşamasında çok zorlandım”(D06) sözleriyle belirtmiştir.

3.1.2. “Yüksek lisans eğitimine başlayabilmek için neler yapmanız gerekti?”

Yanıtlar	f
Yazılı ve/veya sözlü sınava girmek	13
LES sınavına girmek	7
Lisans dönemi ders notlarını gözden geçirmek	6
Hazırlık için lisanstan / YL'tan ders almak	5
Yabancı dil düzeyini geliştirmek	4
Alandaki son gelişmelere ilişkin yayınları gözden geçirmek	4
YL ilgili bireylerle önceden görüşmek	3
Farklı ilde olma / oturmaya kabullenmek	3
Başka bir üniversitenin sınavı için yapılan hazırlık	3

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu yüksek lisans sürecine başlamak için süreç gereği sınava girmek zorunda olduklarından sınava çalışmaları gerektiğini, yarıya yakını ise lisansüstü eğitim sınavını (LES) kazanabilmek için çalıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar bu hazırlık aşamasında lisans ders notlarını gözden geçirmek veya lisanstan ders almak zorunda kaldıklarını “Bilim sınavına dersleri tekrar ederek girdim”(D05), “bi sene boyunca hazırlık eğitimi aldım”(D14) sözleriyle ifade etmişlerdir. Katılımcılar yüksek lisans dönemine başlarken süreç gereği LES ve yazılı/sözlü sınava girmeye ilişkin sıkıntı ifade etmezlerken yabancı dil düzeyine ilişkin sorunları olduğunu vurgulamaları dikkat çekicidir.

Bir bölüm katılımcı ise hazırlık çalışmalarını alanda son gelişmelere dayalı yayınları gözden geçirerek yaptıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir bölümü de “yabancı dil düzeyini geliştirme”si gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılardan biri bu görüşünü “Yüksek lisansı kazandım, dil kursuna

gidebilmek için bir yıl dondurdum.”(D09) ifadesiyle ortaya koymuştur. Katılımcılardan özellikle alanda çalışan öğretmenlerin kendilerini geliştirmek ve alanda oluşan yeniliklerden haberdar olmak için yüksek lisans yapan ve akademisyen olmayı hedeflemeyenler, yabancı dilden çeviri yaptırılması şeklinde ders işlenmesine ilişkin hoşnutsuzluklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar yüksek lisans döneminde yabancı dile bu kadar ağırlık verilmesinin uygulamadaki öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine engel olacağını ileri süren görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda akademisyen olmak üzere yüksek lisans yapan öğrenciler ile kendilerini uygulama ağırlıklı geliştirme amacı ile yüksek lisans yapan alanda çalışanların gereksinimleri farklılaşmaktadır. Enstitülerde bu gereksinimleri karşılayacak yönlendirmeler yapmak üzere danışmanlık ve işleyiş planlaması yapılması ve tezsiz yüksek lisans programlarını yaygınlaştırılmasını düşünülebilir.

3.1.3. “Yüksek lisans eğitimine başlama sürecinde sizi en fazla sıkıntıya sokan şey ne oldu?”

Yanıtlar	f
Çok zor olmadı, ekstra bir şey yapmadım	5
Farklı ilde olma / oturma zorunluluğu	4
Tanıdığı hocaların yaptığı mülakattan çekinme	3
Uzun süre ara vermiş olmak /tekrar ders çalışmaya alışmak	3
Alt yapı yetersizliği	2
YL’a alınmama korkusu	2
Planlanmamış kuralı ve ölçütleri belirsiz bir süreçten geçme zorunluluğu	2
Mezuniyetten hemen sonra başlama	1
Farklı rolleri aynı anda oynamak	1
Hocaya ve bilgiye ulaşmada sınırlı kalmak	1
Bilimsel hazırlık derslerine katılma izni verilmemesi	1

Katılımcılar yüksek lisans eğitimine başlama sürecinde kendilerini en fazla sıkıntıya sokan şeyin “farklı ilde olma/oturma zorunluluğu” olduğunu dile getirmişlerdir. Örneğin D13 bu konudaki görüşünü “*Bazen gece trene biniyodum, sabah daha gün ağarmadan iniyodum. İşte istasyonlarda bekliyodum ondan sonra okula gidiyodum derse giriyodum çıkıyodum, tekrar otobüsle dönüyodum.”(D13)* diyerek belirtmiştir. Birkaç katılımcı ise “Uzun süre ara vermiş olmak /tekrar ders çalışmaya alışmanın” ve “Tanıdıkları hocaların yapacağı mülakatta başarısız olmanın” kendilerini çok tedirgin ettiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini de “*Derslere çalışmam başta biraz zor oldu, dersleri takip etmek de açıkçası zor geldi.”(D04)* ve “*Mülakat tabi bizim için biraz zordu, çünkü hocalarımızın karşısındaydık.”(D11)* gibi sözlerle ifade etmişlerdir.

3.1.4. “Tez çalışmasını tamamlama sürecinde en çok hangi aşamada zorlandınız?”

Yanıtlar	f
Kaynak taraması	7
Araştırmayı desenleme	5
Yazım/ raporlaştırma	5
Uygulama	3
Verilerin toplanması ve analizi	2
Konu belirleme	1
Tez önerisi hazırlama	1

Katılımcılar tez yapmaya başladıklarında yarısına yakını “kaynak taraması”, bir bölümü ise “araştırmayı desenleme” ve “yazım/raporlaştırma” aşamalarında güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısına yakını “Benim için hepsi zordu. Ama hangisi en fazla zordu? Kaynak tarama aşaması zordu. Çünkü neden, İngilizcedeki o yetersizlikten” (D15), “Vakit ayırıp, işte dolaşıp literatür tarama onları okuma diğer tezleri okuma, İngilizceden çeviri yapma” (D13) ve “İngilizcem olsaydı çok daha iyi. Yani derinlemesine kaynak taraması yapabiliirdim.” (D14) gibi ifadelerle yaşadıkları güçlüğü daha çok “kaynaklara ulaşma ve çeviri yapma”dan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir bölümü “Bi kere uygulama yapacak yeriniz yok Bir diğeri izin almanız gerekiyor ve bu izni almanız aylarca sürüyor.” (D10), “Denekleri bulmak bir araya getirmek ... uygulama bağlamı benim tezimde en çok zorlandığım aşama oldu.” (D09) ifadeleriyle de “uygulama sürecini”nin değişik nedenlerle de olsa kendilerini zorladığını belirtmişlerdir. Katılımcıların birkaçı ise “başından sonuna ilk kez araştırma planlamayı”, “araştırmayı desenleme” ve “belli bir formata uygun yazma” aşamalarında zorlandıklarını “işin bi ucundan tutmak çok farklı, temelinden alıp sonuna kadar getirmek çok farklı yani” (D07), “evet ben yöntemi okuyorum belli aşamaları var, belli kuralları var, tamam ama uygulamada nasıl” (D02), “yazım aşamasında ... benim Türkçem fazla iyi değil, yazıya dökerken, tezi yazarken ... bu tartışma konusunda bi kaç sorun yaşadım” (D11) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir.

Ayrıca, araştırmanın katılımcıların yarısına yakınının tezi tamamlama sürecinde, en fazla kaynak taraması yapmaya ilişkin sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Yaşanan bu sorun katılımcılar tarafından çoğunlukla yabancı dil bilmemekle ya da kaynaklara ulaşma yollarının bilinmemesiyle ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda kendini uygulama ağırlıklı geliştirme amacı ile yüksek lisans yapanların uzaktan ve tezsiz yüksek lisans yapmaya yönlendirilmeleri, uygulamaya ilişkin eksikliklerini tamamlamalarına da yaz okullarıyla destek verilmesi enstitüler tarafından değerlendirilebilir. Böylece alan çalışanlarının yeterlilikleri artırılırken dil engelini de aşmalarına yardımcı olunabilir. Yüksek lisans eğitimine akademisyen olmak üzere devam eden kişiler için kaynak taramanın sorun olmaktan çıkarılması ise, üniversite içinde akademik personelin yeterliliğinin artırılması bağlamında ele alınarak çözüm oluşturulması mümkündür.

3.2. Katılımcıların Yüksek Lisans Eğitimi Ders Sürecine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların yüksek lisans eğitimi ders sürecine ilişkin görüşleri beş soru ile belirlenmiştir. Aşağıda her bir soruya ilişkin bulguların yer aldığı tablolar ve katılımcıların görüşlerini aktaran açıklamalara yer verilmiştir.

3.2.1. “Yüksek lisans derslerinin gün ve saatlerinin uygunluğu ile ilgili olarak neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Herhangi bir sıkıntı yaşamadım	12
Ders saatleri duruma göre ayarlanıyordu	8
Sıkıntı yaşadım	5
Ders gün ve saatleri il dışından gelenlere göre ayarlanıyordu	4
Ders gün ve saatleri hocaların durumuna göre ayarlanıyordu	3
Ders gün ve saatleri üniversitede çalışanlara göre ayarlanıyordu	1
Derslerin saatleri uygun olmadığı için maaşından kesinti yapıldı	1
Derslerin saatleri uygun olmadığı için farklı dersler almak zorunda kaldım	1
Dönemde üçer saatlik dört ders tüm zamanımı alıyordu	1
Programı uymak zorunda kaldık	1
Ortak derslerde uyarılama yapılamıyordu	1

Katılımcıların yarısından fazlası (12) “ders gün ve saatlerine ilişkin pek sıkıntım olmadı” derken, bir bölümü “ders gün ve saatlerinin il dışından gelenlere göre” ya da “hocaların durumuna göre ayarlanıyor” olmasının kendileri için sıkıntı yarattığını “Akademisyen olan arkadaşların durumlarına göre ayarlanan dersler vardı. Ama öte yandan Milli Eğitim’den veya dışarıdan gelen arkadaşları kimse düşünmüyor” (D04) gibi ifadelerle belirtmişlerdir. Benzer sıkıntı Gündoğdu, Küçükkoğlu ve Kaya(2007)’nin yaptığı çalışmanın katılımcıları tarafından da dile getirilmiştir. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için katılımcıların bir bölümü (5) “MEB çalışanlara göre derslerin ayarlanması” önerisinde bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası, yüksek lisans derslerinin gün ve saatlerinin ayarlanmasına ilişkin sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun, araştırmanın katılımcılarını oluşturan kişilerin pek çoğunu, yüksek lisans eğitime devam eden ve akademisyen olmak üzere okuyan araştırma görevlilerinin oluşturmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Alanda çalışarak ya da alan dışından gelen katılımcıların ise, ders saatlerinin belirlenmesinde kendilerinin durumlarının da dikkate alınması taleplerinin olduğu dikkat çekmektedir. Enstitüler bu durumda olan yüksek lisans öğrencilerinin durumlarını göz önünde bulundurarak uzaktan öğretime dayalı yüksek lisans programları yelpazesinin geliştirilmesini geliştirmeyi düşünebilirler. Alanında çalışırken kendini geliştirmeyi hedefleyen ve derslere devam sorunu yaşayan öğrenciler bu programlara yönlendirilebilirler.

3.2.2. “Yüksek lisans ders (seçeneklerinin) sayısının yeterliliği ile ilgili olarak neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Yeterli değil	13
Her dönem her ders açılmadığında seçme söz konusu olmuyor	5
Çalışanlar için uygulamaya hizmet etmediğinden sıkıntılı	3
Yeterli	2
Dönemde 3-4 ders almak çalışanlar için fazla	2
Doktora hazırlamıyor	1
Derslerin içeriğine göre sayısında eşit dağılım yapılmalı	1
Seçenek sayısı artırılarak aynı dersi alan kişi sayısı azaltılmalı	1

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası yüksek lisans sürecindeki ders sayısının “yeterli olmadığını”, bir bölümü ise “listedeki dersler her dönem açılmadığı için bazı dersleri alamadıklarını” “Sayıca yeterli gibi görünüyo ama orda ismi görünen dersler açılmadığı için sıkıntılı olduğunu düşünüyorum.”(D06) gibi sözlerle ifade ettikleri görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak, enstitülerin, yeterli sayıda öğrencinin alması koşuluyla derslerin açılmasını zorunlu hale getirmesi önerilebilir.

Katılımcıların bir kaçı ise “akademisyen olmayan öğrenciler için derslerin uygulamayı geliştirici etkisinin olmadığından” şu sözcükleri kullanarak “Başkası yaparken, başkasıyla yaparken ve geri dönüt alırken olmuyo. Birebir kendiniz uygulayacaksınız ki öğrenesiniz.”(D08) yakınmışlardır. Bu durum ortadan kaldırılabilmesi için alan dersi olarak: erken eğitim, otizm, aile eğitimi, vb., araştırma ile ilgili olarak; istatistik ve yeni yöntemler, uygulamayla ilgili olarak da; sosyal beceri öğretimi, dil ve iletişim becerilerinin öğretimi, vb. derslerin konmasını önermişlerdir. Günümüzdeki uygulamalara bakıldığında önerilen derslerin bir kısmının açıldığı görülmektedir. Ancak özel eğitim alanı gelişimini hızla sürdüren alanlardan biridir enstitüler zaman zaman gelişime paralel olarak öğretimi gerekli olan içeriğe ilişkin alan derslerini belirleyerek güncel alternatifler yaratmalıdırlar.

3.2.3. “Yüksek lisans derslerinin içeriklerinin yeterliliği ile ilgili olarak neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Derslerin içeriği ile ilgili bir sıkıntı olmadı, iyiydi.	9
Bazı derslerin içeriklerinin niteliği artırılmalı	8
Farklı derslerin içeriği için değişik yorumlar yapılabilir	3

Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların yarısı yüksek lisans programındaki ders seçeneklerinin yeterli olmadığını “ders sayısını az olduğunu düşünüyorum.”(D10), “daha fazla ders konulabilirdi”(D05) gibi ifadelerle dile getirmektedirler. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için katılımcıların bir bölümü (5) “ders içeriğinin ayrıntılı ve uygulamaya dönük olması gerektiği” ile ilgili düşüncelerini “Uygulamadaki birisinin bilimsel çalışma yapabilmesine yönelik yani bu tez dışında çalışma yapabilmesine yönelik yardımcı olabilecek bir ders olabilirdi”(D12) sözcükleriyle ifade etmişlerdir. Birkaç katılımcı ise (3) “içeriğin anlaşılır olması ve belirlenen içeriğe göre dersin işlenmesi gerektiği” ile ilgili görüşlerini “içerikler alan yazında şu anda neye bakılıyo, o yönde iyileştirilebilir.”(D01) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir. Katılımcılar “sadece çeviri yaptırma biçiminde derslerin yürütülmemesi gerektiği” ile ilgili görüşlerini, “Safî çeviri, kitap bölümü çevirip öle geçtik biz.”(D01), ve “aldığımız, derste tamamen yabancı kaynakların bölümlerinin verilerek bunların çevirilerinin istenmesi ve bu çevirilerin diğer arkadaşlarla paylaşılması şeklinde dersin işlenmesi beni zorlamıştı”(D03) ifadesiyle vurgulamışlardır. Katılımcıların yarısına yakını ise “bazı derslerin içeriklerinin lisansta verilenin üst seviyesinde olacak şekilde artırılması gerektiğini” “Alana yönelik yüksek lisans dersi diyebileceğim bir ders yoktu. Daha çok lisanstan gelen bir takım uzantıydı, bana göre”(D12) diyerek belirtmişlerdir.

Katılımcıların ifadelerinden ders içeriğinin anlaşılır biçimde önceden belirlenmiş olmaması ve belirlenmiş bir içerik varsa da içeriğin süreç içinde takip edilmemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Katılımcıların ders içeriklerine ilişkin belirttikleri görüşler Güçlü ve Avcının (2007, s.258-269)

lisansüstü eğitim sisteminin sorunlarını belirlemeye ilişkin öğrenci görüşlerini aldığı çalışmada belirledikleri “konuların teorik anlatılması, yüzeysel işlenmesi ve kimi derslerin içeriklerinin kolay olması” görüşleriyle paralellik göstermektedir. Güven, Kerem ve Ersoy (2007, s. 308) da yaptıkları çalışmada benzer şekilde güçlük yaşandığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda yüksek lisans derslerinin amaçları ve ayrıntılı içeriklerinin ilgili bölümlerde oluşturulacak bir üst kurul tarafından denetimden geçirilmesi yerinde olacaktır.

3.2.4. “Yüksek lisans derslerinin değerlendirilmesi/not verilmesi ile ilgili olarak neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Yazılı sınav yapılması uygun değil	8
Ders değerlendirmeleri uygun ve adil, sıkıntı yaşanmadı	8
Genelde ödevle, proje ile değerlendirilmek iyiydi	4
Hocanın neye (içeriğe, biçime) göre not verdiğini bilemiyorduk	4
Hocalar nasıl not verdiklerini açıkladılar	1
Değerlendirmenin nasıl yapıldığıyla ilgilenmedim	1

Katılımcıların yarısına yakını derslerin sınav yapılarak değerlendirilmesinin uygun olmadığını “*Yüksek lisansta sınav yapılmasına gerek yok. Zaten ödevlerimizi yeterli bi şekilde yapıyoruz. Öğreniyorsanız ödev yaparken öğreniyorsunuz. Böyle bi sınav yapmaya gerek yok.*”(D08) sözleriyle belirtmişlerdir. Diğer yarısı ise, değerlendirmenin uygun ve adil olduğunu, “*Yani ders aldığım hocalar gerçekten birebir oturup da dönüt de verdiler özellikle bu öğretim dersleriyle ilgili. Hani o anlamda da kendi adıma sıkıntı yaşamadım.*”(D02) şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir bölümü “verilen ödevlerin hangi ölçüte göre değerlendirildiği” ve buna göre “kendilerine geri bildirim verilmesi gerektiğini” ya da “yapılan ödevin uygulamasının değerlendirilmesi gerektiği” ile ilgili görüşlerini “*Sayfa adedi daha çok olan, içindeki sözcük sayısı daha çok olan ödevlere bi şekilde daha fazla kıymet verildiğini, daha yüksek puanlar aldığını gördüm.*”(D06), “*İşte onun çok deriniyle daha düzeneklerini bilmiyorduk tabii ki yani o hoca neye göre verdi onu hakikaten bilmiyorduk*”(D01) sözleriyle vurgulamışlardır.

Katılımcıların yarıdan fazlası yüksek lisans derslerinin değerlendirilmesinde sorun yaşamazlarken, diğer yarısı değerlendirmenin neye göre yapıldığını ve neye göre not verildiğini tam olarak anlayamadıklarını ve zaman zaman haksızlığa uğradıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısının dile getirdiği sınavla değerlendirilme sıkıntısı Gündoğdu, Küçükoğlu ve Kaya (2007)’nin yaptığı çalışmanın katılımcıları tarafında benzer ifadeler dile getirilmiştir. Eğitim sürecinin en önemli öğelerinden biri de geri bildirimdir. Knox ve McGovern’a (1988, s. 40) göre, geri bildirim sağlama öğretim yapanların en önemli özellikleri arasında sayılmaktadır. Alan uzmanı olması beklenen ve çoğunlukla da akademisyen olan öğrencilerin hem ileride yapacakları öğretim sürecine model olmak hem de sürecin sistematik olmasını sağlamak üzere geri bildirim almalarının sağlanması gerekir. Katılımcıların ders değerlendirmesine ilişkin değindikleri sorunlar Güçlü ve Avcının (2007, s.258-269) lisansüstü eğitim sisteminin sorunlarını belirlemeye ilişkin öğrenci görüşlerini aldığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

3.2.5. “Yüksek lisans dersleri tamamlama sürecinde neler umuyordunuz/bekliyordunuz?”

Yanıtlar	f
Teorik bağlamda karşılandı uygulama yeterliliği bağlamında karşılanmadı	6
Beklentim karşılandı	5
Beklentim yaklaşık %50 karşılandı	3
Bir iki ders hariç beklentim karşılandı	3
Beklentim karşılanmadı	2

Araştırmanın katılımcılarının bir bölümü yüksek lisans ders dönemi sonunda “beklentilerinin karşılanmadığını”, “Aslında hala karşılanamadı”(D15), ya da “ben daha çok şey öğrenseydim. Şimdi hadi tez aşamasına başlıycam ama, bundan sonra nolacak gibi bi kaygım da oldu mesela”(D10) gibi sözlerle ifade etmişlerdir. Beklentilerinin karşılanmama nedeni olarak bir bölüm katılımcı (4) “uygulama yeterliliğini arttıracak bilgileri alamadığı” ile ilgili olarak “Çünkü bununla ilgili de uygulama sırasında eksiklikler yaşıyordum hep, hala da yaşıyorum. Hani okuyup kendimi tamamlamaya çalıştım hala da okumaya devam ediyorum”(D07) gibi ifadeler kullanmışlardır. Araştırmanın katılımcılarının yüksek lisans ders dönemi sonunda beklentilerinin karşılanmasına ilişkin belirttiklerinin olumsuz olduğu görülmektedir. Demir (2007) ‘in yaptığı araştırmada da katılımcılarının yarısı benzer nedenlerle Yüksek lisans ders döneminde beklentilerinin karşılanmadığını ifade etmişlerdir. Araştırmanın katılımcılarının yarısının ders içeriklerine ilişkin görüşlerinin de olumsuz olması, onların bu süreçte kendilerini alan uzmanı olacak bilgi düzeyine ulaşmadıklarını düşünmelerine sebep olmuştur. Katılımcıların ders dönemini tamamlama sürecinde beklentilerinin karşılanmamış olmasının bir nedeninin de almayı istedikleri derslerin açılmamış olmasından kaynaklandığı varsayılabilir. Ayrıca kendi ifadeleriyle bu dönemde yeteri kadar uygulama yaptırılmamış olması akademisyen olmayı hedeflemeyen katılımcıların öğretmen olarak da uygulamalarını zenginleştiremediklerini düşündürmektedir. Benzer bulgular Gültekin ve Dal’ın (2007, s. 275) gerçekleştirdikleri çalışmayla örtüşmektedir. Ayrıca katılımcıların ders sayısına ilişkin görüşlerinde de bu çalışmayla paralel vurgular bulunmaktadır. Araştırmanın katılımcılarının tamamına yakını ders sayısını yetersiz bularak alana ilişkin, araştırmaya ilişkin ve uygulamaya dönük dersler konması gerektiğini vurgulamışlardır. Gündoğdu, Küçüköğlü ve Kaya’nın yaptığı çalışmada

3.3. Katılımcıların Yüksek Lisans Eğitimi Sürecinde Aldıkları Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların yüksek lisans eğitimi sürecinde aldıkları danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşleri altı soru ile belirlenmiştir. Aşağıda her bir soruya ilişkin bulguların yer aldığı tablolar ve katılımcıların görüşlerini aktaran açıklamalara yer verilmiştir.

3.3.1. “Yüksek lisans eğitiminizi sürdürebilmek için yasal haklarınızı biliyor muydunuz?”

Yanıtlar	f
Çok iyi bilmiyordum	7
Biliyordum	5
Hiçbir şey bilmiyordum	4

Katılımcıların yarısından fazlası yüksek lisans eğitimini sürdürebilmek için yasal haklarını bilmedikleri yönünde beyanda bulunmuşlardır. Bilgisizliklerini de “Yüksek lisansa başladığımda hiç yasal hakla ilgili bir şey bilmiyordum.”(D08) veya “Dürüst olayım, bilgim yoktu.”(D15) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını “sorunla karşılaşıp kadar bilmiyordum ama öğrendim” şeklindeki görüşlerini “Açıkçası bu duruma düşene kadar bu detaylar hakkında bilgim yoktu”(D03) gibi ifadelerle bildirmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası yüksek lisans sırasında kendilerini ilgilendiren yasal hak ve sorumluluklarını bilemediklerini ifade etmişlerdir. Buna gerekçe olarak da yasal alt yapıyı kullanmalarını gerektirecek bir sorun yaşamamalarını göstermişlerdir.

3.3.2. “Yüksek lisans eğitimine başladığınız anda size yapılan danışmanlıkla ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?”

Yanıtlar	f
Yeterli bir danışmanlık yapılmadı, alacağımız dersleri onaylattık	12
Ciddi ve iyi bir danışmanlık yapıldığını hatırlamıyorum	5
Pek çok bilgiyi informal danışma yoluyla öğrendim	2

Katılımcılar, yüksek lisans eğitimine başladıkları anda enstitü tarafından sağlanan danışmanlığın, “yeterli olmadığını”, “ciddi bir danışmanlık yapılmadığını” veya “informal danışmalar yoluyla bilgi edindiklerini” ifade etmişlerdir. Katılımcılar “Kimler geldi, kimler ne dersi alacak şeklinde ... öyle bir yönlendirme yapılmadı.”(D01) veya “Şu kadar ders seçebilirsiniz, şu kadar kredi kullanabilirsiniz demediler.”(D05), ifadeleriyle kendilerine yeteri kadar danışmanlık yapılmadığını dile getirmişlerdir. Katılımcıların yarısı (9) “ders içerikleri ve amaçlarının açıklanması”, bir bölümü (5) “haklarımız, sorumluluklarımız ve sahip olunması gerekli nitelikler”, birkaçı ise (3) “tez konusuna alt yapı oluşturacak derslerin neler olabileceği” konularında kendilerine danışmanlık yapılmasının gerektiğini altını çizerek belirtmişler ve “tez danışmanının sürecin başında atanması gerekir” önerisinde bulunmuşlardır. Yüksek lisans öğrencisi iken katılımcıların buldukları konuma uygun olarak yasal alt yapıda yer alan hak ve sorumlulukların bilinmesi bireysel sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Yasal hak ve sorumluluklarla ilgili olarak, katılımcıların yarısından fazlası, bu bilgilendirmenin yüksek lisans süreci başında enstitü tarafından yapılacak danışmanlık kapsamında olması gerektiği beklentisine sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Enstitüler hedef kitlelerini ilgilendiren önemli sorumlulukları derleyerek web sitelerinde ya da broşürlerle hedef kitlelerine ulaştırmayı düşünebilirler.

3.3.3. “Yüksek lisans eğitimine başladığınız andan bu süreci tamamlayana kadar yapmanız ve uymanız gerekenlere ilişkin yönerge/yazılı broşüre gereksinim duyduğunuz oldu mu?”

Yanıtlar	f
Oldu	11
Olmadı	6
İnformal yollardan gerekenleri öğrendim	5

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası yüksek lisans süreci boyunca kendilerine yol gösterecek bir yazılı yönerge ya da broşüre gereksinim duyduklarını “Kesinlikle olması gerekiyor.”(D16), “Benim ihtiyacım oldu, o bi gerçek.”(D04) gibi ifadelerle belirtmişlerdir. Bu yönerge ya da broşürde bulunmasını istedikleri konulardan bazıları da şöyle sıralamışlardır: “yüksek lisansın tüm aşamalarında yapılması gerekenler”, “ders döneminden sonraki döneme geçiş”, “tez yazım kuralları”, “tez konusunu seçme”, “danışman belirleme”, v.b.

3.3.4. “Tez çalışmasını tamamlama sürecinde danışmanınızdan aldığınız danışma hizmetine ilişkin (haftada kaç kez, kaç saat) neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Memnundum	16
Memnun değilim	6
Danışma benim tarafımdan aksatıldı	2

Bu soruda katılımcılardan tez danışmanlarının adını belirtmemeleri özellikle istenmiştir. Bu çerçevede sorulan soruya, katılımcıların tamamı ilk bakışta tez döneminde aldıkları danışmanlığa ilişkin “memnun olduklarını” ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların tez çalışması sırasında aldığı danışma hizmetine ilişkin memnuniyet ifadeleri Güçlü ve Avcının (2007, s.258-269) lisansüstü eğitim sisteminin sorunlarını belirlemeye ilişkin öğrenci görüşlerini aldığı çalışmayla paralellik göstermektedir. Memnuniyetlerini ifade eden katılımcıların yarısına yakın kısmı görüşme sırasında bazı konulara dikkat çekme gereksinimi duymuşlardır. “zamanı uygun akademisyenlerin danışmanlık yapması gerektiği” ile ilgili görüşlerini “hani aynı zamanda ders hocalığını yapmak artı bir de tez yönetmek ... hocanın o anlamda çok yoğun çalışıyor olması dezavantaj diye düşünüyorum. Onun zamanı çok sınırlıydı.”(D01) gibi söylemleri ile belirtmişlerdir. Gündoğdu, Küçükoğlu ve Kaya (2007, 293-300)’nın yaptığı çalışmada da katılımcılar ‘öğretim elemanlarının ders yükü yoğunlukları nedeniyle kendilerine yeterince rehberlik yapamadıklarını’ belirterek benzer sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcılar, “Tezin yazılı kurallar yerine yazılı olmayan kurallara göre yürütülmemesi gerektiği” ile ilgili görüşlerini de “Yani sizin öğrencisi olduğunuz bölümün dinamikleri var. Bu dinamiklerin getirdiği yazılı olmayan kurallar var. Yazılı olmayan kuralları öğrenmiş oluyorsunuz ve o dinamikleri uygun hareket etme durumunda kalıyorsunuz ve ediyorsunuz yani.”(D06) gibi ifadelerle dile getirmişlerdir. Katılımcılar ayrıca, “Yani tez danışmanlığı yapan kişi, yönettiği tezin metodolojik özelliklerine ilişkin konulara hakim olamadığında, o tezin içeriğine ilişkin konulara hakim olamadığında sıkıntılar çıkıyo ortaya.”(D10), “Herkes bildiği konuda tez yönetsin. Bi şekilde, hani engelleyemediyse, önüne geçemediyse, yani çok yetkin olmadığı konuda tez yönetmek durumunda kaldıysa, bu konuda sorun giderme mekanizmaları da var. İşte ikinci danışmanlık gibi ya da otursun öğretilsin.”(D06) gibi söylemleri ile de “danışman yeterli ve yetkin olduğu alanlarda tez yönetmeli” şeklindeki görüşlerini belirtmeye çalışmışlardır. Gündoğdu, Küçükoğlu ve Kaya (2007, 293-300)’nın yaptığı çalışmada da katılımcılar yapılan danışmanlığı yetersiz olarak nitelerken ‘araştırmaya klavuzluk edilmesi’ konusunda sıkıntı yaşadıklarının altını çizmişlerdir.

Yukarıda da görüldüğü gibi, araştırmanın katılımcılarının yarısına yakını tez aşamasında aldığı danışma hizmetinden memnun olmadıklarını da açıklama gereği duymuşlardır.. Bu sonuç Myers ve Dyer (2003, s. 63) ile Burgaz ve Şentürk’ün (2007, s. 133) yürüttükleri çalışmalarda elde ettikleri sonuçla paraleldir. Lisans dönemi öğrenci sayısı ile kıyaslandığında yüksek lisansa gelen öğrenci sayısı çok azdır. Ayrıca bu öğrencilerin lisans eğitiminden farklı olarak kendilerini geliştirmek üzere gönüllü olarak başvurmuş ve pek de kolay olmayan bir süreç olan ders aşamasını tamamlamışlardır. Tez aşamasında dile getirdikleri bu memnuniyetsizliğin enstitüler tarafından çok yönlü ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Smith ve Allen (2006, s. 141) yaptığı çalışma danışmanlıkta önemli noktalar olduğunu ve bunların öğrencilerin danışmanlık algılarını etkilediğini ortaya koymuştur. Öğrencinin tez aşamasında danışmanıyla baş başa bırakılması yerine doktora tez aşamasında olduğu gibi enstitü tarafından izleme yapılması önerilebilir.

Ayrıca tez sürecindeki danışmanlıkla ilgili ifade edilen memnuniyetsizliğin tez danışmanlarıyla ilgili olması, öğrencinin danışmanını seçme aşamasının gözden geçirilmesi gereğini düşündürmektedir. Tez danışmanı atanması sürecindeki belirsizliğin daha sonra her iki tarafın da sıkıntılı süreç geçirmesini engellemek amacıyla, enstitüdeki bir yetkilinin danışman öğretim üyesi ve yeterlilikleri hakkında bilgi verdikten sonra öğrencinin seçim yapmasını sağlaması da önerilebilir. Ayas ve Kala'nın (2007, s.53) yaptığı çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda benzer bir öneri yapılmıştır. Tez konusu ve yöntemi konusunda kararsız kalan öğrenci için de ikinci danışmanlıktan ziyade geçici danışmanlık uygulaması da bir seçenek olarak sunulabilmelidir. Katılımcıların danışma sürecinde altını çizdikleri diğer bir sorun ise, danışmanlarının öğrencileri için yeterince zamanlarının olmamasıdır. Ayas ve Kala (2007, s. 53) ile Myers ve Dyer'ın (2003, s.63) yaptığı çalışmada lisansüstü öğrencilerin, danışmanlarının kendilerine danışmanlık yapmak için yeteri kadar zamanlarının olmamasını en önemli sorun olarak dile getirdikleri görülmüştür. Ayrıca, danışmanlarıyla iletişim kurmada sorun yaşadıklarından ve danışmanların zaman zaman kendilerine kırıcı davranmalarından dolayı sorunlar yaşadıklarını dile getirdiklerini ortaya koymuşlardır. Benzer ifadeler bu çalışmanın katılımcılarının görüşmelerinde de dile getirilmiştir.

3.3.5. “Yüksek lisans eğitimi tamamladığınız Eğitim Bilimleri Enstitüsü’yle eğitim sürecinizin her aşamasındaki etkileşimlerinize ilişkin neler söylemek istersiniz?”

Yanıtlar	f
Kayıt dönemi(tek taraflı etkileşim) dışında etkileşimim olmadı	11
Enstitüye pek gitmek istemezdim, beni çok geriyordu	3
Enstitü YL öğrencileriyle dönemlik toplantılar yapmalı	2
Enstitü ile etkileşimim iyiydi, bir sorun yaşamadım	2
Enstitü öğrencisinin durumu ile biraz ilgilenmeli	1
Enstitü öğrencileriyle ilişkilerini sorgulamak üzere anket yapmalı	1
Enstitü kendi içinde tutarlı olmak için bir tez kılavuzu hazırlamalı	1
Hangi durumlarda onlara başvurmamız gerektiğini açıklamalı	1
Danışman değişikliğinin nasıl yapılacağına ilişkin bilgilendirme ve yönlendirme yapmalıydı	1
Farklı yerlerden gelen kişilere göre ders için en uygun zamanın belirlenmesinde ayarlamalar yapmalıydı	1

Katılımcıların yarısından fazlası Eğitim Bilimleri Enstitüsü’yle etkileşimlerini “tek taraflı etkileşim” olarak nitelemişlerdir. Katılımcılar bu durumu “Kimler geldi, kimler ne dersi alacak şeklinde”(D01), “sadece kayıt sırasında evrak alıp verme. Bunun dışında bi etkileşimimiz söz konusu değildi.”(D02), “Enstitüde bunlar ne yapıyor kaygısı olduğunu düşünmüyorum açıkçası resmi bürokratik işlerin takipçisi olduklarını biliyorum”(D03), “Bi tek kayıt döneminde kayıt yapıldı, çıkışta da çıktı belgesi aldık”(D05), “Yani onlar benimle etkileşmedi ben onlarla etkileşdim ve buda sadece ders döneminde, işte kayıt döneminde felan oldu.”(D09), “Valla enstitüyle çok etkileşim kuramadım”(D10) ifadeleriyle dile getirmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkılarak, enstitülerin yüksek lisans sürecine yeni başlayan öğrencilere bir oryantasyon çalışması yapması, ders verecek öğretim elemanları ve programda yer alan dersler ve içerikleri ile ilgili bilgiler vermesi önerilebilir.

3.3.6. “Size bir yüksek lisans öğrencisi verilseydi danışman olarak neleri yapmak istersiniz?”

Görüşmeler sırasında katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yüksek lisans sürecindeki aşamaların sıralamasına göre üç ayrı tabloda belirtilmiştir.

A. Tezin Başlangıç Aşamasına İlişkin Yanıtlar	f
Teze başlamadan önce onun ihtiyaçlarını belirlemeye çalıştım	6
Teze başlamadan önce onun yeterliliklerini belirlemeye çalıştım	5
Daha çok ders almasını sağladım	4
İlk danışmanlık sürecini değiştirdim	3
Hazırlık aşamasında alacağı dersleri bilinçli seçmesine yardım ederdim	3
Bazı derslerin içeriklerini değiştirdim	3
Teze başlamadan önce tanımaya çalıştım	3
Teze başlamadan önce amacını sorardım	3
Teze başlamadan önce ben yardımcı olamayacaksam başka kaynaklara yollardım	3
Konusunu kesinleştirirken birlikte karar verirdim	3
Teze başlamadan önce ne yapmak istediğini sorardım	2
Tez konusu seçiminde iyi bir yönlendirme yapmaya çalıştım	2
Hazırlık aşamasında alacağı dersler hakkında daha fazla bilgi sağladım	1
Yüksek lisans süresince işini kolaylaştıracak bazı yeterlilikleri anlattım	1
Çalışma yoğunluğunu ayarladım	1
Teze başlamadan önce sürecin gereklerini anlattım	1
Teze başlamadan önce bir araştırma yapmasını/ekte olmasını sağladım	1
Kaynak taraması yaptırırken kaynaklara nasıl ulaşacağını açıkladım	1

“Size bir yüksek lisans öğrencisi verilseydi danışman olarak neleri yapmak istersiniz?” sorusuna katılımcılar, “Yani onun ihtiyacını öncelikle tespit etmek lazım.”(D15), “Ya da neler alması gerektiğini az çok tahmin edebilirdim ve ondan sonra bu konularda yönlendirirdim.”(D12) ifadeleriyle öncelikle tez öğrencilerinin gereksinimlerini belirlemeye çalışacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir bölümü ise “Çünkü öğrencilerin bi kısmı bence yeterliliklerini bilmiyorlar, yetersizliklerinin de farkında değiller onun için onu iyi tanurdım ... yani bilimsel anlamda tanurdım.”(D14), “Aldığı dersler, ne tür çalışmaları var, sistemi nasıl,..tanımaya çalışırım yani.”(D01) diyerek teze başlamadan önce onun yeterliliklerini belirlemeye çalışacaklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar “sonra yetersizliklerini gidermeye çalıştım neyi öğrenmesi gerekiyorsa ona ödev hazırlattırardım”(D14), “öğrenci geldiğinde bence daha çok bilinçlendirilmeli, bilgilendirilmeli yani daha bilinçli bi şekilde lisanstan dersler seçip biraz daha ciddiye alınabilir” (D15), “ilgi alanlarını keşfettikten sonrasında ders seçerken yönlendiririm”(D01) ifadeleriyle öğrencilerin teze başlamadan önce hazırlanmalarını sağlamak amacıyla daha çok ders almalarını sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri yüksek lisans tez öğrencisinin teze başlamadan önce bir danışmanla ilişkilmesi halinde hem ders, hemde teze altyapı oluşturacak yeterliliklerin zamanında kazandırılması bağlamında kolaylıklar getireceği yöndedir.

B. Tez Sürecine İlişkin Yanıtlar	f
Konusunu kesinleştirirken birlikte karar verirdim	3
Tezinin uygulamasını yaparken yaptıklarını izlerdim, denetlerdim ve yönlendirirdim	2
Tezinin uygulamasını yaparken uygulama ağırlıklı olsun isterdim	2
Tezi hangi amaçla yapıyorsa ona yönelik yeterliklerini arttırmasını sağlardım	2
Tez aşamasında yöntemi birlikte belirlerdim	2
Tezin yazılması aşamasında birlikte çalışırdım	1
Tezin yayına dönüşmesini sağlardım	1

Katılımcıların birkaçı kendilerine bir yüksek lisans öğrencisi verilecek olsa, danışmanı olarak tez sürecinde “*Onu seçicez ama neye göre seçicez, kendi ilgi alanımıza göre mi, seçtiğimiz hocaya göre mi, o dönemde kendi ilgi duyduğu alan neyse onla ilgili kaynak taramasına yönlendirirdim.*”(D05), “*Ondan sonra tez konusunda yani onun ilgilerine göre en rahat hissedeceği alanda.*”(D14) gibi ifadeleriyle tez konusunu kesinleştirirken öğrencileriyle birlikte karar vereceklerini belirtmişlerdir. Tez sürecine ilişkin belirtilen görüşler doğrultusunda tez danışmanlarıyla öğrencilerin erken dönemde ilişkilendirilmesinin yanı sıra tez aşamasında, tez konusu yada yöntemi gerektiriyorsa ikinci danışmanın çalışmaya ortak olması durumunda yüksek lisans öğrencisi bu süreci rahatlıkla atlatması sağlanabilir

C. Tez Süresinin Tamamına İlişkin Yanıtlar	f
Tez süresinin tamamında kendi kurallarımı baştan açıklardım, gerektiğinde çok sert davranırdım	5
Tez süresinin tamamında görüşmeleri planlardım, görüşmeleri not ettirirdim	5
Tez süresinin tamamında kolaylaştırıcı olmaya çalışırdım	4
Tez süresinin tamamında görüşme sürelerini yeterli uzunlukta ayarlardım	3
Tez süresinin tamamında sorunu olduğunda paylaşmasını isterdim	3
Tez süresinin tamamında düzenli çalışmasını ister geri bildirimleri yüz yüze yapardım	2
Tez süresinin tamamında saygılı ve iş disiplini kaybetmeden çalışmak isterdim	1
Tez süresinin tamamında yapıcı ve onarıcı etkileşim kurup sürdürmeyi isterdim	1
Tez süresinin tamamında yasal haklarına kullanmasını sağlardım	1

Katılımcılar kendilerine bir yüksek lisans öğrencisi verilecek olsa, danışmanı olarak tezin tamamına ilişkin yapmak istedikleriyle ilgili açıklamalarında “*Benim kurallarım bu, benim çalışma metodum bu, bana uyacaksınız benle çalışın. Haa sizi zorlayabilirim, gerekirse sizin moralinizi bozabilirim ama bunun hepsi sizin iyiliğiniz içindire onları inandırmam ve benimsetmem gerekir.*”(D16), “*Bak ben böyleyimdir, bunları bunları önemserim, bunlara takarım ya da bunlar uyması gerek sana uyar mı? Evetse tamam o zaman başlarız.*”(D01) gibi ifadeleriyle tez öğrencilerine öncelikle kurallarını açıklayacaklarını ve gerektiğinde çok sert davranacaklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların kendileri danışman olsalardı yapacaklarını söyledikleri uygulamaların, tüm yüksek lisans eğitimi ile ilgili olduğu görülmüştür. Katılımcılar en fazla öneriyi “teze başlama aşaması” ile ilgili olarak dile getirmişlerdir. Teze başlama aşamasında danışmanların öğrencilerini tanımaya çalışması ve her öğrencinin özelliklerine göre yönlendirme yapmaları gerektiği, katılımcıların danışmanlık sırasında mutlaka yapacakları şeyler olarak ifade edilmiştir. Bu durum katılımcıların özellikle bu bağlamlarda kaygı düzeylerinin oldukça yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Tez süresine ilişkin çok az önerinin

olması, teze hazırlık aşaması iyi yapıldığında tez süresince çok fazla bir şeye gereksinim duyulmayacağı anlamında değerlendirilebilir. Farklı sözcüklerle de olsa belirtilenler Güven, Kerem ve Ersoy'un (2007, s.317) yaptıkları çalışmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Ayas ve Kala (2007, s. 53), Burgaz ve Şentürk (2007, s.133) ve Knox ve McGovern'ın (1988, s. 40) sıraladığı danışman özelliklerinin bir çoğu katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir. Bu durumda danışan-danışman ilişkisinin bu süreçte belirleyici olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Özetle, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2000-2007 yılları arasında Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan 16 katılımcıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, katılımcıların farklı görüşler belirttikleri ortaya konmuştur. Katılımcıların, kendilerine sorulan sorulara verdikleri yanıtlarda belirttikleri çeşitli sorunlara farklı çözüm önerileri getirdikleri görülmüştür. Ayrıca, araştırmada elde edilen bulguların alan yazında yer alan diğer araştırmaların bulgularıyla örtüştüğü de belirlenmiştir.

Yüksek lisans süreci, mesleki bilgi ve deneyimlerini arttırmanın yanında akademik çalışmalara yönelmenin temel basamaklarından biri olarak kendini geliştirmeyi hedefleyen bireylerin yaşantısında önemli süreçlerden biridir. Bilimsel edinimlerini, bilgi ya da deneyim oluşturmak amacıyla kullanmak üzere, gönüllük gösteren yüksek lisans öğrencilerinin bu çabalarının desteklenmesi ülkemiz için de katkı olarak düşünülmelidir.

Bu araştırmanın bulgularına dayanarak, katılımcıların en fazla tez sürecinde zorlandıkları belirlenmiştir. Tez sürecine ilişkin yaşanan güçlüklerin giderilmesiyle ilgili olarak enstitülerin ve danışman öğretim üyelerinin sürecin her aşamasında yüksek lisans öğrencilerini rehberlik yaparak desteklemeleri gerekmektedir. Bunun içinde danışman öğretim üyelerinin yüksek lisans öğrencisine yeterince zaman ayırabilmesi gerekir. Ancak katılımcılar bu konuda da sıkıntı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu süreçte yaşanan sıkıntının bir nedeni de tez aşamasının başında danışman seçimine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu aşamada enstitüler Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav yönetmeliğinin 15 ve 19. maddesine uygun olarak danışman ataması yapmaktadırlar. Ancak enstitülerin öğrencilerine danışman öğretim üyeleri ve yeterlilikleri konusunda bilgilendirme yapmaları yararlı olacaktır. Alternatif bir uygulama olarak enstitüler geçici danışmanlık süreci planlamasını da tartışmalıdırlar.

Özellikle yüksek lisans eğitiminde açılan derslerin çeşitliliği ve içeriğine ilişkin katılımcıların beklentilerinin karşılanmadığı belirlenmiştir. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav yönetmeliğinin 13. maddesine göre lisansta alınmamış ise yüksek lisans döneminde lisans derslerinden seçim yapılabileceği belirtilmiştir. Yönetmeliklerde ders içeriklerine ilişkin açıklamaya yer verilemeyeceğinden enstitüler, yüksek lisans eğitimi başlattıkları alanlarda, lisans düzeyindeki eğitimin üzerinde donanım kazandırmak için hangi yeterliliklerin oluşturulması gerektiğini, uzmanlardan görüş alarak belirlemelidirler. Bu araştırmada Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimi için, erken çocukluk eğitiminde özel eğitim, otistik çocukların eğitimi, sosyal beceri öğretimi gibi dersler katılımcılar tarafından önerilmiştir. Günümüzde uygulanan programda önerilen derslerin bir kısmının açıldığı görülmektedir. İleride alanın gelişimine dayalı olarak kazandırılması gereken bilimsel bilgi birikiminin aktarımını hedefleyen başka derslerinde konulabilmesi için çalışmalar sürdürülmelidir. Ayrıca açılan derslerin bazı dönemlerde alınmaması sınırlılığı, derslerin alınması esaslarının öğrenci sayısına göre düzenlenerek aşılabilecek bir sorundur. Dönemlik ders açma yerine, tüm dönemlerde açık olan derslerin belli sayıda tercih olması halinde verilmeye başlanması daha işlevsel olabilecektir.

Farklı amaçlarla yüksek lisans öğrenimine yönelik katılımcıların sürecin başında amaçlarına yönelik derslere yönlendirilmek üzere bilgilendirilmeleri süreç sonundaki doyumları üzerinde etkili olacaktır. Enstitüler, bu gereksinimleri karşılayacak danışmanlık ve işleyiş planlamaları yapabilirler. Uygulama yeterliliği için tezsiz, akademisyen olma hazırlığındakiler için tezli olmak üzere farklı yüksek lisans süreçlerinin planlanması, farklı amaçları olan donanımlı insan yetiştirme bağlamında enstitülerce Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav yönetmeliğinin 12. maddesine uygun olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yabancı dil koşulunun Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav yönetmeliğinin 2. maddesinin c bendinde enstitü yönetim kurulu önerisi ve üniversite kurulu onayıyla değişebileceği belirtilmiştir. Kendini uygulama bağlamında geliştirmek üzere bilimsel edinimler yapmak amacıyla yüksek lisans eğitimi almak isteyen katılımcıların yabancı dil sınırlılığı nedeniyle kişisel gelişimlerini tamamlayamadıkları ilişkin ifadeleri doğrultusunda, kendini geliştirmek isteyen diğer lisans mezunlarına da kendilerini geliştirme yolunun açılıp açılmayacağı tartışılmalıdır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, lisansüstü programlarının değerlendirilmesiyle ilgili başka çalışmaların da yapılması, farklı alanlarda programların değerlendirilmesi, lisansüstü eğitim alan öğrencilerin yanı sıra danışmanların da görüşlerinin alınması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ayas, A. ve Kala, N. (2007).** Danışman-lisansüstü öğrenci ilişkisinde beklentiler ve karşılaşılan problemler. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 53-64.
- Başaran, İ. E. (1996).** *Eğitime Giriş*. Yargıcı Matbaası, Ankara.
- Burgaz, B. ve Şentürk, İ. (2007).** Yüksek lisans tez danışmanlarının iletişim davranışlarına ilişkin danışman ve danışan görüşleri. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 133-144.
- Demir, C. (2007).** Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinden beklentileri ve beklentilerinin gerçekleştirme düzeyi. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 195-207.
- Demirtaşlı, N.Ç. (2002).** Lisansüstü eğitim programlarına girişte lisansüstü eğitimi giriş sınavı (LES) sonucunun ve diğer ölçütlerin kullanımına ilişkin bir tarama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 61-70.
- Güçlü, N. ve Avcı, M. N. (2007).** Lisansüstü eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 258-269.
- Gültekin, M. ve Dal, S. (2007).** Sınıf öğretmenliği doktora programı mezunu öğrencilerin sınıf öğretmenliği doktora programına ilişkin görüşleri. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 275-286.
- Gündoğdu, K., Küçükkoğlu, A. ve Kaya, H. İ. (2007).** Bir durum çalışması: Eğitim bilimleri bölümünde lisansüstü eğitim sürecinin öğrenci ve öğretim elemanı algılarıyla nitel olarak değerlendirilmesi. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 293-300

Güven, B., Kerem, E.A. ve Ersoy, E. (2007). Lisansüstü eğitim sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi. *III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 308-318.

Kırcaali-İftar, G. ve Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Knox, P. ve McGovern, T. (1988). Mentoring in academia. *Teaching of Psychology*, 15(1), 39-41.

Myers, B. E., & Dyer, J. E. (2003). Advising components, roles, and perceived level of competence of university faculty. *Journal of Southern Agricultural Education Research*, 53(1), 258-271.

Smith, C.L. ve Allen, J.M. (2006). Essential functions of academic advising: What students want and get. *NACADA Journal*, 26(1), 56-66.

Uysal, A. (1995). Öğretmen ve okul yöneticilerin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 1995.

İNTERNET KAYNAKLARI

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

www.anadolu.edu.tr

<http://www.sgdb.gazi.edu.tr/docs/yuksekogretimkanunu.pdf>.

